

מסורת הש"ס

(א) נקראת ארץ המושך.
(ב) נאמרו סוף פסוק (א) וני
פסחים (ב), (ד) מנהגין ק.
(ה) וני מוס מנהג לא.
(ו) מנהגין ק. ע"ש ברייתא.
(ז) וני מנהג לא.
(ח) וני מנהג ד"ה אקדמ.
(ט) כ"ה סוף: של ישראל.

תורה אור השלם

1 תמשך ליתן בחכה
ובחבל תשקיע לשון:
איוב מ כה
2 הוא ראשית דרבי אל
העשש יגש דרבי:

איוב מ יט
3 דריתא בסיר מצולה ים:
ישש בדרקחה:
איוב מ כג
4 אחריו יאיר נתיב יחשב
תהום לשכח:

איוב מ כד
5 יכור עליו חברים יחצוהו
בין בנענים: איוב מ ל
6 ויכיר להם ברה גדולה
ויאכלו וישתו וישלם
ויחלל אל אגריהם ולא
יספו עוד גוריה אים נבוא
בארץ ישראל:

מלכים ב ב כג
7 היושבת בננים חברים
מקשיבים
לחלוקה:
השמעוני:

שיר השירים י ג
8 בנען ביד מאוני מרמה
לעשק אהב: הושע י ב
9 ינין זאת על צר
המעטירה אשר סוריה
שירים בנעניה נבכרי
ארץ: ישעיהו כ ב
10 התמלא בשכחות עורו
ובצלצל גדים ראשו:

איוב מ לא
11 כי לית תן הם לראשך
וגעקים לגרתיך:

משלי א ט
12 התחשב בו בצפור
ותקשרו לגרתיך:

איוב מ ט
13 והלכו גוים לאורך
ומלכים לגנה דרבי:

ישעיהו ט ג
14 ושמתי בדבר ממשלות
ושעריך לאבני אקדח וכל
גבולך לאבני חפץ:

ישעיהו נד יב
15 אני ו אלחצים אשר
הוצאתי אתכם מארץ
מצרים מדות להם גערים
ואשבר מוט עלכם ואולץ
אתכם קוממיות:

ירקא ר ב ג
16 אשר בגינו בנטעים
מגדלים בנעוריהם בנותיהם
בנות חתובות תבנית

היכל: הלהים קמד יב
17 וברא י' על כל מוט
הר ציון ועל מקראת עין
יוסף וישן וננה אש להכה
לילה כי על כל כבוד

הפך: ישעיהו ד ה
18 ונתתה מהודך עליו
למען ישמעו כל ערת בני
ישראל: מברכ כו כ

19 בעון גן אלהים היית
כל אבן יקרה מסבתך אדם
פטרך ויהיה תרשיש שהם
יושע ספיר נפך וקרש

והבן מלאכת חפץ ונקבך
קר ביום הקראת בונן:
יחזקאל כח כ

הגהות הב"ח
(א) בני התמלא בשכחות
וסי: (ב) שם לא וזה עושין
לו על שנאמר:

לעזי רש"י
קרבונקל"א. אקדח (אבן
יקרה).

קניגיא. צידת חיות בקשת ורומח. כל מיני צידה קרוי כן וכן בשחיטת
חולין (דף ס:). וכי משה רבינו קניגיא או בליסטרי היה: הסמך וי.
וכי אתה יכול לעשות קניגיא עם לוימן. מכלל דעמידה [לקניגיא]:
העושו יגש חרבו. צבאות כתיב בציון. וה"ה עם לוימן: מפני
יחיו. שמתוך שיש לו הצל וחממות
הרבה יולא ריח קשה: כמרקחה.
כצמחים כמו רוחק מרקחת (שמות ל)
מתוך שהכנים ראשו לגן עדן:
פלמים פלמים. שגדלים חפירות
עמוקות ציס כחלמנים של מחרישה:
אחריו. כשעתה יאיר נתיב היה:
אינו חוזר לאיטו. מרוב המים
הספרים: פוסק. היינו מלמעלה גג
וארבע דפנות מארבע רוחות. אל
היינו סיכוך בלל מחילות: וסקרנו.
היינו דבר מועט שקושרו לחלות
בזוארו כמין קמיע: שמשותף.
חומותיו: פליגי צה. בצננים של
חומות ירושלים ממה יהיו אלו אצנים
שעמיתים להיות: דין וכדין. כדברי
זה וזכדרי זה וזהו כדבר משה
וישפה מצנה. ואע"פ שמקרא זה
קדם לבני ר' חייא טובא יש לומר
שכן נתמצא ישעיה שדכדרי כל
המפרשים עמידה להצנות: (י) וחוקק
עשה. של רוח צדק עשירי. והיינו
אקדח לשון קודח שחוקק כהם ומשמע
נני אכן טובה שמהלך כהם קודחם
כמו קודמי אש (ישעיה י): אקדח.
קרבונקל"א בלע"ז וצמרגום יוגמן
אבני גומרא: כניעסא דלוינלסא.
צילת עוף קטן ששמו תאלי: קוממיות.
שמי קומות. שני ממין דריש: כשמי
קומות של אדם הראשון. שמיעטו
עד כ' אמה צמקת חגיגה (דף יב:).
ההילך של צית שמי שהיה רוס מלח
אמה ולפי קומתו ט' כריך שערים גבוהים.
וקשיל ל' יוחנן דלמר רוס עשירי:
לכווי דבי ויקא. לחלונות העשוין
לאור והיינו שעריך דקרא חלונות
החומה: ענן יומם. אחד ועשן ב'
ונוגה ג' אש ד' להצה כי על כל
כבוד ר' חופה י'. ולי' כי על כל כבוד
אינו מן החשדון אצל וסוכה תהיה
ללל יומם דסמך ליה לסיפיה דהאי
קרא הוה השניע והאי על כל כבוד
לדמפרש' בסמך אתא: שעניו
צרות. שלל להסנות מנכסיו: נכוח.
חופתו של קטן מחופתו של חבירו
הגדול ממנו: שגאוס הדור. שראו
משה ויהושע: אוי לה לאוסה בושא.
שבזמן מועט נתמעט הכבוד כל כך
שהרי יהושע היה נציא ומלך כמשה
ולא יכול להגיע לכבודו: צעדן גן
אלהים הייט. צמירס מלך לור
כתיב. וכי סבור אתה להיות כאלם
הראשון שהיה בגן עדן והיו לו כל
החופות הללו אודם פטרה וגו' עד
זהו הרי עשה. אצל כל אבן יקרה לא
חשיב דכולל ואח"כ מפרש מאי כל
אבן יקרה דלמנן אודם פטרה וגו':
וזהו א"ר יוחנן וגרוע שבזון וזהו
נכוח. וזהו אקדח קא מהדר לפרש' יתר
גרוע שבזון וזהו מכלל דחשודין יתר
מלח: כך נפסלתי. כשבראתי עולמי
שאלתי עתיד למרוד ולעשות עמלן אלה
וצרתי כאלם נקבים שמוציאין ריעי מוף
חלול הוא ומנוקב ציוס הצרכל כוננו ציוס
שנתי אל לצי שתהא נכרא צו ציוס כוננו
הנקבים צאלם: וקנסתי

המוכר את הספינה פרק חמישי בבא בתרא עה.

פליגי בה תרי מלאכי ברקיע. ואלוהו אמר להן כדלמר פרק מי
שהוליוהו (עירובין דף מג.) לאו אלוהו אמרינהו: חד אמר
ישפה וחד אמר שהם ואמר הקב"ה בדין וברין. ר"ת ל"ג לה ואית
יגש חרבו דקאי אכחוד דלעיל הנני מרצין צפוך אבנין ויסדמין
דספירים פירוש דין וכדין היינו פוך
וכספיר דלעיל יהיו שמשותף וכן מוכח
נפסיקתא דמפרש מאי דכד רבי
אצל אמר דין וכדין והסם לא איירי
לא מלאכי ולא אמוראי אלא ודאי
קאי אפוך וספיר כדכתיב לעיל:
טפף
ומרתי כל מימות שבמצולה שנאמר ירתי כסיר מצולה ואלמלא מכנים
ראשו לגן עדן אין כל בריה יכולה לעמוד בריחו שנאמר ישים כמרקחה
ובשעה שצמא עושה תלמים תלמים בים שנאמר יאיר נתיב אמר רב
אחא בר יעקב אין תהום חוזר לאיתנו עד שבעים שנה שנאמר יחשוב תהום
לשיבה (ו) ואין שיבה פחותה משבעים אמר רבה א"ר יוחנן עתיד הקב"ה
לעשות סעודה לצדיקים מבשרו של לוייתן שנאמר יכרו עליו חברים ואין
כרה אלא סעודה שנאמר ויכרה להם כרה גדולה ואכלו וישתו ואין חברים
אלא תלמידי חכמים שנאמר היושבת בגנים חברים משכיבים לקולך
השמיעני והשאר מחלקין אותו ועושין בו סחורה בשוקי ירושלים שנאמר
יחצוהו בין כנענים ואין (ז) כנענים אלא תגרים שנאמר כנען בידו מאוני
מרמה לעשק אהב ואי בעית אימא מהכא (ח) אשר סוחריה שרים כנעניה
נכבדי ארץ ואמר רבה א"ר יוחנן עתיד הקב"ה לעשות סוכה לצדיקים מעורו
של לוייתן שנא' (ט) התמלא (י) ובצלצל דגים ראשו וזה עושין לו סוכה לא זכה עושין
לו ענק שנאמר (יא) וענקים לגרורותיו וזה עושין לו ענק לא זכה עושין לו קמיע
שנאמר (יב) ותקשרנו לגרורותיו והשאר פורסו הקב"ה על חומות ירושלים וזיוו
מבהיק מסוף העולם ועד סופו שנאמר (יג) והלכו גוים לאורך ומלכים לגונה
ורחק: (יד) ושמתי כדכד שמשותף א"ר שמואל בר נחמני פליגי תרי מלאכי
ברקיעא גבריאלי ומיכאל ואמרי לה תרי אמוראי במערבא ומאן אינון יהודה
וחזקיה בני רבי חייא חד אמר שוהם וחד אמר ישפה אמר להו הקב"ה להוי
בדין וכדין (טו) ושעריך לאבני אקדח כי הא (טז) דיתבי רבי יוחנן וקא דריש עתיד
הקב"ה להביא אבנים טובות ומרגליות שהם שלשים על שלשים וחוקק בהן
עשר על עשרים ומעמידן בשערי ירושלים לגלג עליו אותו תלמיד השתא
כביעתא דציצלא לא משכחינן כולי האי משכחינן לימים הפליגה ספינתו בים
הוא מלאכי השרת דיתבי וקא מינסרי אבנים טובות ומרגליות שהם ל' על ל'
וחקוק בהן עשר ברום עשרים אמר להו הני למאן אמרו ליה שעתיד הקב"ה
להעמידן בשערי ירושלים אתא לקמיה דרבי יוחנן אמר ליה דרוש רבי לך נאה
לדרוש כאשר אמרת כן ראיתי אמר לו ריקא אלמלא (יז) (לא) ראית לא האמנת
מלגלג על דברי חכמים אתה (יח) נתן עיניו בו ונעשה גל של עצמות מיתבי
(יט) ואולך אתכם קוממיות רבי מאיר אומר מאתים אמה בשתי קומות של אדם
הראשון רבי יהודה אומר מאה אמה כנגד היכל וכתליו שנאמר (כ) אשר בנינו
בנטיעים מגודלים בנעוריהם בנותיהם בנותיהם היכל כי קאמר ר'
יוחנן לכווי דבי זיקא ואמר רבה א"ר יוחנן עתיד הקב"ה לעשות שבע חופות
לכל צדיק צדיק שנאמר (כא) וברא ה' על כל מכון הר ציון ועל מקראיה ענן
יומם ועשן ונוגה אש להבה לילה כי על כל כבוד חופה מלמד שכל אחד
ואחד עושה לו הקדוש ברוך הוא חופה לפי כבודו עשן בחופה למה אמר
רבי חנינא שכל מי שעניו צרות בתלמידי חכמים בעולם הזה מתמלאות
עיניו עשן לעולם הבא ואש בחופה למה אמר רבי חנינא מלמד שכל אחד
ואחד נכוח מחופתו של חבירו אוי לה לאותה בושא אוי לה לאותה בלימה
כיוצא בדבר אתה אומר (כב) ונתתה מהודך עליו ולא כל הודך זקנים שבאותו
הדור אמרו פני משה כפני חמה פני יהושע כפני לבנה אוי לה לאותה בושא
אוי לה לאותה בלימה אמר רבי חמא (כג) חנינא עשר חופות עשה הקדוש
ברוך הוא לאדם הראשון בגן עדן שנאמר (כד) בעדן גן אלהים היית כל אבן
יקרה וגו' מר זוטרא אמר אחת עשרה שנאמר כל אבן יקרה אמר רבי יוחנן
וגרוע שבכולן זהו דקא חשיב ליה לבסוף מאי (כה) מלאכת תופך ונקבך
בך אמר רב יהודה אמר רב אמר לו הקדוש ברוך הוא לחירם מלך צור בך
נסתכלתי ובראתי נקבים נקבים באדם ואיכא דאמרי הכי קאמר בך נסתכלתי
וקנסתי

קניגיא. מלחמה: שנאמר
התמשך ליתן בחכה.
לומר כך אמר לו
הקב"ה לאיוב וכי אתה
יכול למשך ליתן בחכה:
ובחבל תשקיע לשון:
כמו שפשה ע"י מלאכי:
במרקחה. דבר שמריה:
עושה תלמים בים. כשהוא
שוהם מכאן הילת גדול
מצד אחר שאינו שוהם:
שנאמר ואחריו יאיר נתיב.
לומר נתיב של
ים שהוא שוהם: צלצל.
של מעל הארץ: עושין
לו קמיע. דבר הנקשר
ותלוי על צוואר: אמר להן
הקב"ה כיון וכדין. להכי
איקרי כדכד לומר כדברי
זה וזה שוהם וישפה
יהיו מתוקנים: וחוקק בהן
עשר על רוחב ברום
עשרים. כדי שיכנסו ויצאו
באותה חקיקה כמו שעושין
בפתח הכי שמעט ליה
עכשיו: כביעתא דציצלא.
כביעה של עוף [קסין]
קוממיות (לימה): קוממיות
כשתי קומות. כשתי קומות
של אדם הראשון שמיטעו
הקב"ה עד מאה אמה.
אלמא דכנגד קומתן צריך
להם פתח שיצאו ויכנסו
בוקיפה וקשיא ל' יוחנן
דאמר לעיל חקק בהן
עשר ברום עשרים ותו
לא. ומשני כי אמר ר'
יוחנן ברום עשרים לכווי
דבי זיקא. לומר לחלונות
קאמר שתהא הרוח מנשבת
בהן: ענן יומם א' ועשן ב'
ונגה ג' אש ד' להבה ה'
כי על כל כבוד ו' חופה
ז' אוי לה לאותה בושא.
שיהיה לו לאותו הנביע
מחבירו שלפי שחטא ליקח:
אוי לה לאותה בושא.
שנגרע יהושע משה:
ג' א' פטרה ב' ויהלום
א' תרשיש ד' שהם ה'
וישפה ו' ספיר ז' נפך ח'
וברקת ט' וזהו י': כך
נסתכלתי. כשבראתי עולמי
שאלתי עתיד למרוד ועושה
עצמך אלוה. ובראתי באדם
נקבים נקבים. שמוציא ריעי.

מוסף רש"י

כדכד. אכן טובה וק שמה,
משותף. מלונות שהשמש
זורם בהם. כמו (מהלל פד)
שמש זומן יאיר שמש ממש
(פסחין ק). לו: לשון חומה
(פסחין י). חוקק אקדח.
ספקים חוקק כמקדש עד
שקוק ציס עשר ברום
עשרים (פסחין ק). גל של
עצמות. שמת, דלסם שמת
נעשה גל של עצמות (שם) לו:
כמת שנקב בשמי ונפל מומן
הרבה (פסחין ק).

רבינו גרשום

קניגיא. מלחמה: שנאמר
התמשך ליתן בחכה.
לומר כך אמר לו
הקב"ה לאיוב וכי אתה
יכול למשך ליתן בחכה:
ובחבל תשקיע לשון:
כמו שפשה ע"י מלאכי:
במרקחה. דבר שמריה:
עושה תלמים בים. כשהוא
שוהם מכאן הילת גדול
מצד אחר שאינו שוהם:
שנאמר ואחריו יאיר נתיב.
לומר נתיב של
ים שהוא שוהם: צלצל.
של מעל הארץ: עושין
לו קמיע. דבר הנקשר
ותלוי על צוואר: אמר להן
הקב"ה כיון וכדין. להכי
איקרי כדכד לומר כדברי
זה וזה שוהם וישפה
יהיו מתוקנים: וחוקק בהן
עשר על רוחב ברום
עשרים. כדי שיכנסו ויצאו
באותה חקיקה כמו שעושין
בפתח הכי שמעט ליה
עכשיו: כביעתא דציצלא.
כביעה של עוף [קסין]
קוממיות (לימה): קוממיות
כשתי קומות. כשתי קומות
של אדם הראשון שמיטעו
הקב"ה עד מאה אמה.
אלמא דכנגד קומתן צריך
להם פתח שיצאו ויכנסו
בוקיפה וקשיא ל' יוחנן
דאמר לעיל חקק בהן
עשר ברום עשרים ותו
לא. ומשני כי אמר ר'
יוחנן ברום עשרים לכווי
דבי זיקא. לומר לחלונות
קאמר שתהא הרוח מנשבת
בהן: ענן יומם א' ועשן ב'
ונגה ג' אש ד' להבה ה'
כי על כל כבוד ו' חופה
ז' אוי לה לאותה בושא.
שיהיה לו לאותו הנביע
מחבירו שלפי שחטא ליקח:
אוי לה לאותה בושא.
שנגרע יהושע משה:
ג' א' פטרה ב' ויהלום
א' תרשיש ד' שהם ה'
וישפה ו' ספיר ז' נפך ח'
וברקת ט' וזהו י': כך
נסתכלתי. כשבראתי עולמי
שאלתי עתיד למרוד ועושה
עצמך אלוה. ובראתי באדם
נקבים נקבים. שמוציא ריעי.